

LUND UNIVERSITY

Bo Cavefors BOC-serie, den nya vänstern och pocketrevolutionen

Svensson, Ragni

Published in:
Biblis

2014

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Svensson, R. (2014). Bo Cavefors BOC-serie, den nya vänstern och pocketrevolutionen. *Biblis*, 68, 36-49.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

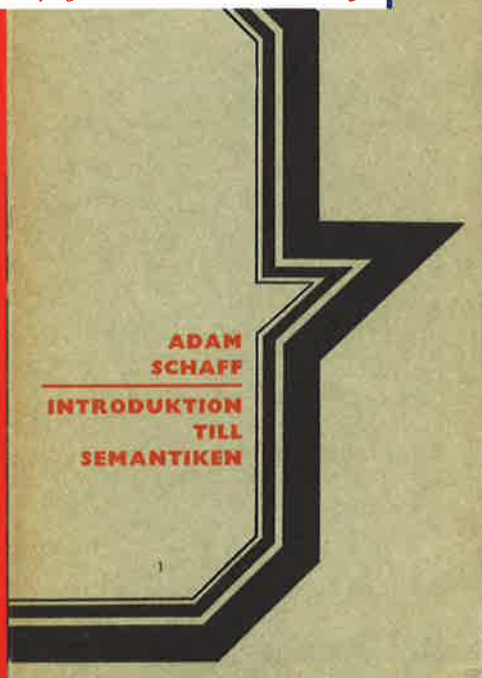
PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Biblis 68

KVARTALSTIDSKRIFT FÖR BOKVÄNNER

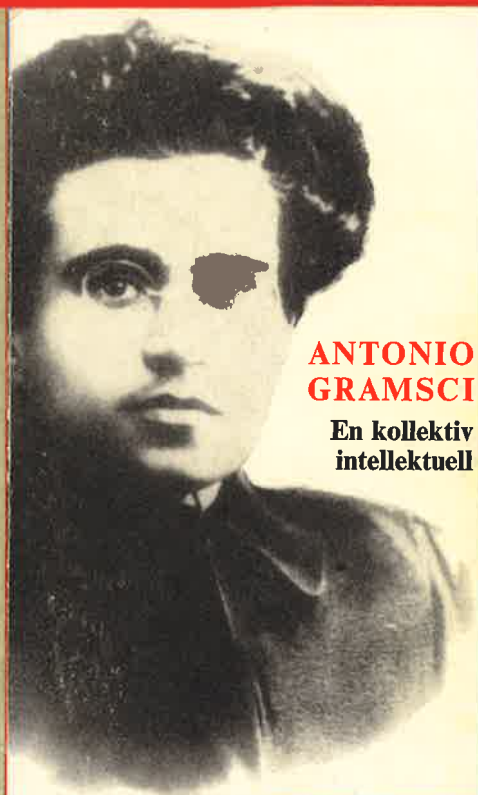
Vintern 2014/15

SEK 125

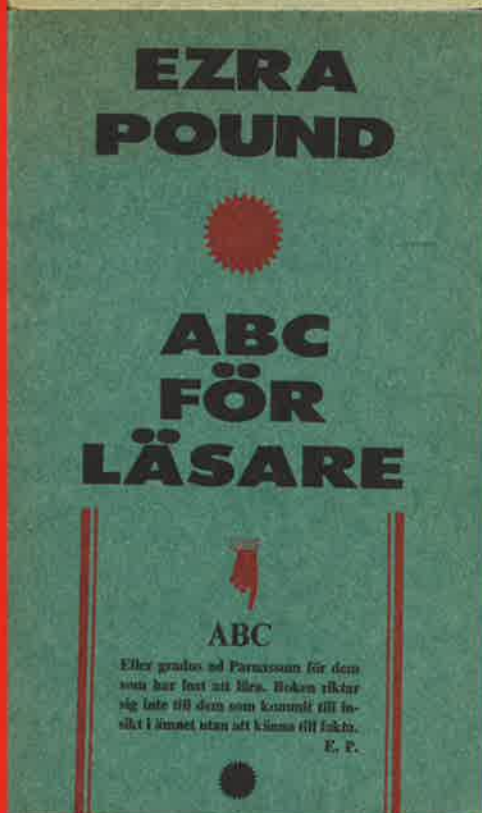
ADAM
SCHAFF

INTRODUKTION
TILL
SEMANTIKEN

ANTONIO
GRAMSCI

En kollektiv
intellektuell

EZRA
POUND

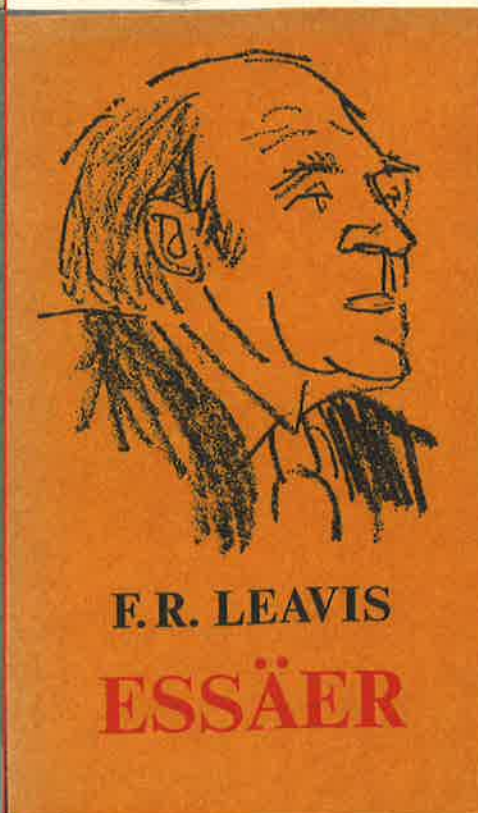

ABC
FÖR
LÄSARE

ABC

Eller gradus ad Parnassum för dem
som har fast sitt blick. Boken riktar
sig inte till dem som kunnat till in-
sikt i ämnet utan att känna till fakta.
E. P.

F. R. LEAVIS

ESSÄER

ROSA LUXEMBURG

JAG VAR, JAG ÄR, JAG BLIR

I urval av
Bo Gustafsson

URG

RAGNI SVENSSON

Bo Cavefors BOC-serie, den nya vänstern och pocketrevolutionen

En sensommardag år 1965 satte sig bokförläggaren Bo Cavefors vid skrivmaskinen för att skriva ett av sina sedvanliga utskick till svenska bokhandlare. Under rubriken *Nyheter från Bo Cavefors Bokförlag* hade Cavefors alltsedan han sex år tidigare startat bokförlag i eget namn, stencilerat och sänt ut dessa brev för att marknadsföra sin bokutgivning. Samtidigt passade han på att lufta sina åsikter om den samtida bokmarknaden, litterära moden och kulturklimatet i stort. Just detta utskick handlade framförallt om litteratursamhällets senaste stora samtalsämne såväl i Sverige som internationellt, nämligen pocketboken. Omtalad som "den nya boken" hade pocketboken sedan slutet av 1950-talet kommit att bli ett alltmer dominerande inslag i bokhandlarnas skyltningar och på tidningarnas litteratursidor. Under sent 1960-tal nådde dess popularitet, spridning och kulturella betydelse sin höjdpunkt.¹ I de anglosaxiska länderna talade man om en "paperback revolution", ett begrepp som svenska förlag och bokhandlare snabbt översatte och såg till att använda i sin egen marknadsföring.²

Forskare från ett flertal discipliner har påpekat pocketbokens betydelse för periodens radikala vänsterrörelse, såväl som för samhällsdebatten i stort.³ Med hjälp av detta billiga och lättburna medium spreds många av de texter som utgjorde

60-talsradikalismens teoretiska grund. En betydande del av det offentliga politiska samtalet fördes inom ramen för den debatt- och rapportboks-genre som nu hade sin storhetstid.⁴ Tillsammans med diverse politiska bulletiner och stenciltidskrifter kom pocketboken att utgöra "ett slags vänsterns motoffentlighet", som idéhistorikern Anna Ohlsson uttrycker saken.⁵

Bo Cavefors förhöll sig till en början avvaktande till pocketbokens framfart men i och med det citerade reklamutskicket gjorde han en kovändning. Det fenomen som några år tidigare möjligen hade kunnat avfärdas som en modefluga gick nu inte längre att bortse från. Precis som många andra svenska förlag hade därför Cavefors beslutat sig för att starta sin egen pocketserie. BOC-serien skulle den heta, även om det kanske var i vitsigaste laget. "BOC-SERIEN är det senaste skriket", förkunnade därför Cavefors i sitt utskick och fortsatte: "Det är verkligen inte en serie som kommer att kvantitativt tillföra billigbokmarknaden särskilt mycket. Däremot kommer kvalitén att bli den högsta tänkbara. Och kvalitetspocketböcker är ju de bästa pocketböckerna som finns, som bekant".⁶

Bo Cavefors Bokförlag, eller Cavefors som namnet vanligen förkortas, var i mitten av 1960-talet ett förlag med hög status bland recensenter och litteraturkännare. I kulturtidskrifter och dagstidningar framställdes dess utgivning som det självklara valet för den kräsne bokköparen. Cavefors hade sedan starten 1959 lyckats etablera sig som utgivare av "smal" så kallad kvalitetslitteratur för "finsmakare".⁷ Dess förlagsprofil hade inspirerats

Rosa Luxemburg, *Jag var, jag är, jag blir*. Urval, inledning och kommentarer av Bo Gustafsson. Översättning av Birgitta Sandberg. Omslag av Kristina Lennartsson. Utgiven i BOC-serien 1966.

av förebilder som brittiska Faber & Faber och tyska Suhrkamp. Bo Cavefors flirtade såväl genom sin utgivningslista som via sin mediepersona med den traditionella bilden av *the Gentleman Publisher*, förläggaren som publicerar böcker av idealistiska skäl och skyr alla associationer till kommersiella intressen.⁸ Pocketboken kunde vid denna tid fortfarande uppfattas som en direkt motpol till en sådan bokutgivning. Dess kännetecken var standardiserade **format, billigt papper, mjuka pärmar och limhäftning.**⁹ Det var egenskaper som bidrog till att hålla nere priserna men som också kunde framhållas som idealiska för den som önskade använda boken på ett modernt sätt; bära den i fickan, läsa den på spårvagnen eller "vifta med den på demonstrationerna", som en recensent föreslog.¹⁰ Pocketboken beskrevs i kulturdebatten som ett slags folkets bok och beroende på vem som talade kunde den beskrivas som antingen själva förkroppsligandet av 1960-talsradikalismens demokratiseringssträvanden eller som en eftergift för konsumtionssamhällets prispressade skräpproduktion.¹¹ I det refererade brevet från Cavefors manifesterades denna dubbelhet på ett uttrycksfullt sätt. Här lät förläggaren ana en ambivalens inför **pocketboksfenomenet** som han troligen delade med **många inom Sveriges** kulturella elit-skikt vid denna tid. Även om det inte sades rakt ut konstruerades i brevet en motsatsställning mellan kvalitet och kvantitet eller masstillverkning. Brevet bör delvis förstås som en gardering gentemot möjlig kommande kritik rörande Cavefors beslut att börja ge ut billigböcker – och därigenom böja sig inför den stora massans önskemål. Samtidigt gjordes här ett försök att omformulera innebörden av ordet *pocketbok* och de konnotationer som omgärdade det. Detta för att helt anspråksfullt kunna presentera BOC-serien som *något annat* och helt nytt.

Historien om BOC-serien handlar om hur en på många sätt djupt konservativ förläggare som ville värna den smala och svårsålda litteraturen kom att bli affischnamn för en massrörelse som med sin egen tids vokabulär kallades den nya vänstern. Inom ramen för pocketserien BOC-serien utgavs flera av vänsterrörelsens viktiga namn, däribland Antonio Gramsci, Rosa Luxemburg, Louis Althusser och Che Guevara. Förlaget Cavefors, som tidigare brukat beskrivas som exklusivt och lite snobbigt, kom därmed att

associeras med en teorityngd marxism men även med de demokratiseringssträvanden som hörde tidsandan till. Mot vilken bakgrund och med vilka medel kom denna förändring till stånd? Hur manifesterade den sig i böckernas formgivning och förlagets marknadsföring? Hur mottogs BOC-serien av samtidens kritikerkår? Det är frågor som jag vill besvara i denna artikel.

Syftet är att undersöka det paradoxala men lyckade mötet mellan traditionella förlagsideal, nya bokmarknadsmässiga villkor och en politiskt radikal tid. Perspektivet är bokhistoriskt, vilket innebär att den materiella boken förstås som resultatet av ett samspel mellan dess produktionsförhållanden och större samhälleliga kontexter, såväl sociala och kulturella som politiska och ekonomiska. Eftersom jag vill belysa dessa processer utifrån flera nivåer så har ett brett empiriskt material använts. Jag har läst igenom samtliga recensioner av BOC-seriens böcker från svensk dagspress och kulturtidskrifter. En systematisk genomgång har även gjorts av alla seriens bokomslag och formgivning samt av förlagets kringmaterial och reklamkampanjer rörande de olika titlarna.¹²

Artikeln utgör en delstudie inom ett större pågående forskningsprojekt, nämligen min doktorsavhandling om Bo Cavefors bokförlag på 1960- och 70-talens svenska bokmarknad. De iakttagelser som görs här är under utveckling och artikelns slutsatser bör därför inte betraktas som slutgiltiga.

En politiserad förlagsvärld

Litteraturvetaren Karl Erik Lagerlöf har beskrivit det sena 1960-talet som "strömkantringens år". Han syftar på de plötsliga och avgörande förändringar som samhällsdebatten genomgick under denna period. "Ord och talesätt som föreföll naturliga 1964 framstod som absurda 1967" skriver Lagerlöf och menar att själva innebörden i ord som demokrati, liberalism och marxism förändrades under de här åren. Vietnamkriget kom för många att fungera som ett uppvaknande och även medie- och kultursfären politiserades.¹³ Från 1960-talets mitt kom därför samhällsdebatten att i hög grad präglas av den nya vänsterns demokratisyn och samhällsbild.¹⁴ Det var en bild som präglades av högt ställda ideal och krav på rätt-

ityngd marxism men även
ngssträvanden som hörde
ilken bakgrund och med
förändring till stånd? Hur
i böckernas formgivning
föring? Hur mottogs BOC-
ikerkår? Det är frågor som
artikel.

öka det paradoxala men
traditionella förlagsideal,
iga villkor och en poli-
ektivet är bokhistoriskt,
materiella boken förstås
amspel mellan dess pro-
och större samhälleliga
och kulturella som po-
Eftersom jag vill belysa
lera nivåer så har ett brett
nts. Jag har läst igenom
BOC-seriens böcker från
ulturtidskrifter. En syste-
iven gjorts av alla seriens
vning samt av förlagets
mkampanjer rörande de

studie inom ett större
projekt, nämligen min
Bo Cavefors bokförlag
enska bokmarknad. De
är under utveckling
ör därför inte betraktas

förlagsvärld

ik Lagerlöf har beskri-
om "strömkantringens
lötsliga och avgörande
llsdebatten genomgick
d och talesätt som före-
od som absurda 1967"
är att själva innebörden
alism och marxism för-
n. Vietnamkriget kom
ett uppvaknande och
en politiserades.¹³ Från
r samhällsdebatten att
nya vänsterns demo-
¹⁴ Det var en bild som
ideal och krav på rätt-

visa och solidaritet men också av en stark misstro gentemot statsmakten och den representativa demokratin, vilka man med Gramsci menade genomsyrades av en borgerlig hegemoni.¹⁵ Målet, som Göran Therborn formulerade det i antologin *En ny vänster* från 1966, var "ett samhälle där människan kan utveckla hela sin personlighet, i arbete, samhällsliv, kultur och privatliv".¹⁶ Som Ohlsson påpekar var bokmarknaden, inte minst pocketboksmarknaden, en viktig arena för dessa nya tankegångar. Genom förlag som Cavefors översattes, trycktes och marknadsfördes många texter som tidigare endast funnits att läsa på originalspråk eller från kladdiga stenciler.

I boken *Ett litet bokförlag grundat 1968* har förläggarparet Gertrud och Krister Gidlund berättat om sina minnen från 1960- och 70-talens svenska förlagsvärld. Här tecknas en nostalgisk bild av en svunnen tid och litterär miljö, till synes präglad av framtidshopp och samvaro, ideal som enligt dem präglade såväl förlagsvärlden som samhället i stort. Paret Gidlund skriver att deras utgivning speglade de "konstruktiva strömningar som var i omlopp" under dessa år.¹⁷ Björn Håkansson, en av nyckelpersonerna bakom det kooperativt drivna Författarförlaget, grundat 1969, har beskrivit sammanhanget på ett snarlikt sätt. "Det var en

optimistisk stämning, allt gick att påverka, det fanns en vilja att förändra och ta i själv", sade han i en intervju för *Svensk Bokhandel* från 1995.

Den samhällskontext som utgjorde grogrunden för dessa båda förlag var enligt artikelförfattaren Magnus Palm "ett svenskt sextiotal präglat av djupgående demokratiseringssträvanden".¹⁸ Gidlunds förlag och Författarförlaget var delvis samtida med Cavefors. De hade alla under några år ett försäljnings-samarbete tillsammans under namnet Tre förlag där de bland annat marknadsförde sig i gemensamma kataloger. Det fanns förvisso många olikheter dem emellan, inte minst vad gäller inställningen till förläggarens roll i den litterära produktionen. En av Författarförlagets grundpelare var att den traditionellt medskapande förläggarrollen, omhulad av både Gidlund och Cavefors, var överflödigt och utsugande. Dock var de aspekter som förenade de tre förlagen troligen flera. Framförallt hade de en liknande utgivning med tyngdpunkt på politisk debatt och teori vid sidan av skönlitteraturen. Dessutom råkade det sig så att de alla verkade under "strömkantringarnas år", ett förhållande som påverkade dem och som de själva kom att vara med om att påverka, inte enbart sett ur ett smalt bokmarknadsperspektiv.

Cavefors startade BOC-serien år 1965, det vill säga några år innan Gidlunds och Författarförlaget trädde in på scenen. År 1965 var pocketboken som hetast på den svenska marknaden och serien kom snart att inta en något oväntad särställning. Redan någon säsong efter det att serien startade började recensenter, tack vare utgivningen av teoretiker som Gramsci och Luxemburg, att associera serienamnet till de "nya vänstervindar" som låg i tiden. Det fanns de som pekade ut Cavefors som den nya vänsterns särskilt utvalda förläggare och språkrör trots att förlagets ordinarie utgivningslista rymde såväl den profascistiska poeten Ezra Pound som den konservativa kolumnisten Gunnar Unger.¹⁹ Sammantaget publicerades 143 titlar inom ramen för serien, och sammanlagt 156 utgåvor om man räknar med samtliga upplagor. En övervägande del av dessa utgavs som originalpocket, det vill säga titeln hade inte tidigare varit utgiven på svenska. Serien bestod inte enbart av politiska texter utan den absolut övervägande delen, 95 titlar, innehöll olika typer av facklitteratur. I databasen Libris kategoriseras de som allt från Statsvetenskap, Konstvetenskap och

Filosofi till Järn- och stålindustri/Arbetsmarknad i Sverige. Bland de övriga 48 böckerna återfanns romaner, lyrik, essäistik och dramatik. De två författare som publicerade flest titlar i serien var Stig Claesson och Peter Weiss men i båda dessa fall var det fråga om återutgivning av böcker som tidigare hade publicerats i trådhaftade böcker i hårda pärmar. Av de 156 utgåvor som gavs ut inom ramen för serien var 150 stycken skrivna eller redigerade av män och 6 stycken av kvinnor. Sammanlagt 94 manliga författare eller redaktörer i serien kan jämföras med 6 kvinnliga. Några av de mest kända författarna var Josef Stalin, Mao Tse-Tung, Georg Lukács och Friedrich Nietzsche.

När förlaget 1965 gav ut en debattbok med titeln *Sambälle och socialism* kommenterade *Arbetartidningens* recensent att "den är (förstås) utgiven av Cavefors, i BOC-serien".²⁰ Bo Cavefors har hunnit göra sig ett namn som vår kanske mest vänstersinnade bokförlagschef. Den kanske mest adekvata beteckningen torde vara marxistisk", formulerade sig en annan skribent i en recension från 1967.²¹ Den politisk-teoretiska delen av BOC-seriens utgivningslista präglades under en inle-

dande period av nyfikenhet och upplysningslusta, parat med en faiblesse för vad recensenterna kunde kalla "revolutionära" texter.²² Efterhand visade dock både titelvalen och vissa av förorden på en rörelse mot en mer auktoritetsbunden marxism.²³ Intressant nog kan utgivningslistan för Cavefors BOC-serie sägas spegla eller rentav föregå den väg som den svenska nya vänstern kom att ta framåt slutet av 1960-talet. Ideologiklimatet förändrades och "det blev ett problem hur man skulle se på de skikt i välfärdssamhället som varken kunde sägas tillhöra arbetarklass eller borgarklass"²⁴, som Tomas Forser och Ingvar Johansson formulerat det. En bok av Hilding Hagberg, tidigare partiledare för Sveriges Kommunistiska Parti, publicerades som originalpocket i BOC-serien år 1966. Ytterligare en titel av Hagberg gavs ut på Cavefors ordinarie boklista två år senare. Detta fick en del kulturskribenter att fråga sig var förläggaren egentligen hade sin politiska hemvist. Signaturen Filo kommenterade Hagberg-utgivningen med att "bokförläggaren och 'kinesen' Bo Cavefors" tänt en vårdkase för att lysa upp vägen för "Hilding och hans vapendragare i kampen mot de usla förrädare" som "vantolkar den rena stalinistiska läran".²⁵

Det hände att Bo Cavefors själv uttalade sig om de politiska bevekelsegrunderna för sin verksamhet. När Josef Stalins *Teori och praktik* publicerades 1967 uttryckte han i en intervju att det var "tid för en renässans för Stalin. För en historisk rehabilitering av honom både som teoretiker och praktisk politiker".²⁶ Fjärran var de idealistiska tongångarna i Göran Therborns inledning till *Den nya vänstern* från året dessförinnan. Optimismen och lekfullheten hos Therborns text, som också kommer igen i Gidlunds och Håkansson's hågkomster, passade nog aldrig särskilt bra in på Cavefors förlagsprofil. Den beskrevs istället i en recension som "stolt, kompromisslös, suveränt föraktfull för det insmickrande eller lukrativa".²⁷ Sådana epitet för snarare tankarna till den traditionellt konservative gentlemanförläggaren än till en ung och radikal "68", viftandes med sin pocketbok på barrikaderna. Själva ordet radikal erbjuder dock en möjlig förklaringsmodell till denna paradox. Rent etymologiskt härstammar det från *radix*, som betyder rot. I utgivningen av BOC-serien letade sig Cavefors ner till den samtida politiska diskursens rötter. Om publi-

ken önskade ta del av tidens nya vänstervåg och dess texter så förmedlade BOC-serien de mest ursprungliga eller hårdraget "revolutionära" sådana som kunde uppåddas. I min avhandling kommer jag att behandla de politiska aspekterna av Bo Cavefors bokförlag mera ingående, men redan utifrån de iakttagelser jag gjort här står det klart att en analys av 1960-talets bokmarknads- och förlagshistoria är en viktig, och hittills tämligen outforskad, väg till bättre förståelse av periodens politiska landskap.

Kvalitet och skräp på 1960-talets bokmarknad

Trots det svala intresset i Sverige för sk kvalitetsböcker (d v s böcker som bl a inte behandlar sultarners mätresser, sjuttonhundratalistisk herrgårdsromantik, svensk ungdomsbrottslighet och amerikanska skjutjärnsdeckare) kommer Bo Cavefors Bokförlag från och med 1964 att ytterligare skärpa kvaliteten på sin utgivning.²⁸

Med de orden presenterade Bo Cavefors 1964 års utgivning från förlaget, ett år före det att han startade sin BOC-serie. Som tidigare nämnts hade namnet Cavefors alltsedan starten 1959 kommit att bli intensivt associerat med kvalitetsbegreppet. Det hade, för att tala med Pierre Bourdieu, hunnit skaffa sig ett grundmurat kulturellt kapital och detta önskade Cavefors förstås överföra till sin pocketserie. Denna värdetransferering förefaller också att ha fallit väl ut. Bokhistorikern Alistair McCleery har konstaterat att pocketpublikens konsumtionsmönster var annorlunda än den traditionella bokköparens. De enskilda titlarna behövde därför inte marknadsföras var och en för sig, det var istället serienamnet och varumärket som måste ha kundernas förtroende.²⁹ I BOC-seriens fall tycks framgångsreceptet ha varit en kombination av formgivning, marknadsföring och ett urval som grundades på förläggarens personliga smak, ett initierat kontaktnät samt en uppenbar trendkänslighet. Det fungerade av allt att döma på recensenter och kritiker. När *Dala-Demokraten* år 1968 beskrev serien som "enastående i svensk bokutgivning" och kallade den "en satsning på verkligt högkvalificerad filosofisk, litteraturvetenskaplig, samhällskritisk litteratur, som presenteras smakfullt och till rimliga priser", var detta på många sätt ett typiskt omdöme.³⁰

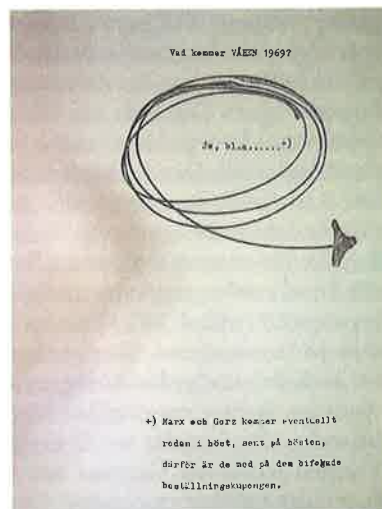
1960-talets litteraturkritik och -debatt uppkom under delvis andra premisser än de som gäller idag. Ett förändrat medieklimat och allt starkare inflytande från discipliner som *cultural studies* har bidragit till att nyansera (om än inte radera) den traditionella dikotomin mellan kvalitetslitteratur och populärlitteratur. Under den period som den här artikeln behandlar fungerade dock denna uppdelning fortfarande som ett välsvarat slagträ i kulturdebatten. Ett exempel på detta är direktiven till 1968 års litteraturutredning *Boken*, där den "torftiga eller undermåliga litteraturen", som ansågs rikta sig till "kulturfattiga grupper" ställdes emot de "kvalificerade" böckerna som man menade föredrogs av mer skolade läsare.³¹ Ett annat är själva begreppet "kvalitetspocket", vilket var den gängse beteckningen för dessa nya pocketböcker. Man ville tydligt betona skillnaden mellan dem och billigare serier som *Vita serien* eller *Manhattan*, ofta kallad kiosklitteratur eftersom de såldes i tobaksbutiker men till skillnad från de nya pocketböckerna förvägrades hyllplats i bokhandeln.

"Välj PRISMA pocketböcker med kvalitet", hette det i en reklamtext för en av de mest framgångsrika pocketserierna.³² Bonniers pocketserie Aldus marknadsförde sig under sloganen: "Kvantitet med Kvalitet" och hade lånat sitt namn från 1400-talsboktryckaren Aldus Manutius i Venedig.³³ Hur profilerade sig då den lilla BOC-serien i förhållande till dylika storförlagssatsningar? I sitt egentillverkade reklammaterial argumenterade Bo Cavefors för att pocketboken visserligen var ett viktigt tidens tecken men han betonade samtidigt att den egna pocketserien skiljde sig från en mer populistiskt inriktad del av branschen. Han påstod sig vara "övertygad om att förlagets profil börjar bli alltmer markant på den svenska bokmarknaden; att den kundkrets som förlagets utgivning i första hand vänder sig till, börjar betrakta förlaget som en välbehövlig institution". I samma dokument påpekar förläggaren att hans riktlinjer alltid varit desamma, nämligen "KVALITET", skrivet med versaler.³⁴

År 1964 hade Cavefors höstutgivning presenterats som en "relativt lång rad högintressanta titlar som kommer att stimulera den med ett fåtal personer befolkade grupp som förlaget anser över huvud taget kan anses vara mottaglig för stimulans".³⁵ Detta slags tongångar upprepades i de

kommande årens reklammaterial. I augusti 1967 skrev han exempelvis att: "Det enda man generellt kan säga om produktionen hösten 67 – början av våren 68, är att utgivningen i sin helhet är ännu mer homogen än tidigare. Kvalitetsbegreppet är mer markerat, eftersom det visat sig att det är rätt väg att gå."³⁶

Under några år i skiftet mellan 1960- och 70-tal introducerades flera samtida franska strukturalister inom ramen för BOC-serien. Det rörde sig exempelvis om Michel Foucault, vars *Vetandets arkeologi* publicerades i originalpocket år 1972 och Roland Barthes, som Cavefors publicerade tre titlar av under åren 1966–1970. Bevarat reklammaterial från förlaget visar att Cavefors själv uppfattade denna litteratur som svårsåld men att just denna egenskap tycks ha sporrat honom att fortsätta ge ut den. I sin presentation av *Litteraturens nollpunkt* av Barthes beskrev Bo Cavefors titeln som "exklusiv" och tillade att han ändå avsåg att ge ut den i pocket eftersom "den förtjänar en stor läsekrets". När det nästa säsong hunnit visa sig att boken inte var någon storsäljare, konstaterade Cavefors att detta framförallt "avslöjar den litteraturkritiska och litteraturhistoriska isolering vi lever i här i landet". I samma brev kommenterade han att "i höst kommer en ny bok av Roland Barthes så vi kan väl hoppas att situationen klarnar då".³⁷ Här görs tydligt att BOC-serien inte var avsedd för den breda massan, utan snarare riktade

material. I augusti 1967
 "Det enda man gene-
 onen hösten 67 – bör-
 ningen i sin helhet är
 gare. Kvalitetsbegrep-
 om det visat sig att det

ellan 1960- och 70-tal
 franska strukturalis-
 rien. Det rörde sig ex-
 ult, vars *Vetandets ar-*
 alpocket år 1972 och
 efors publicerade tre
 1970. Bevarat reklam-
 tt Cavefors själv upp-
 svårsåld men att just
 orrat honom att fort-
 ation av *Litteraturens*
 ev Bo Cavefors titeln
 tt han ändå avsåg att
 'den förtjänar en stor
 sng som hunnit visa sig
 rsäljare, konstaterade
 tt "avslöjar den litte-
 istoriska isolering vi
 brev kommenterade
 y bok av Roland Bar-
 t situationen klarnar
 OC-serien inte var av-
 utan snarare riktade

sig till en utvald krets av läsare. BOC-serien skulle stå för något annat, något bättre eller till och med *finare* än andra pocketserier. Cavefors verkar inte ha varit rädd för att stöta sig med sin potentiella publik. Hans något bryska försäljningsstrategier kan dock ha fungerat lockande på en viss sorts publik, inte minst då de kunde få dem som köpte hans böcker att uppleva sig som särskilt utvalda.

BOC-serien och den svenska pocketrevolutionen

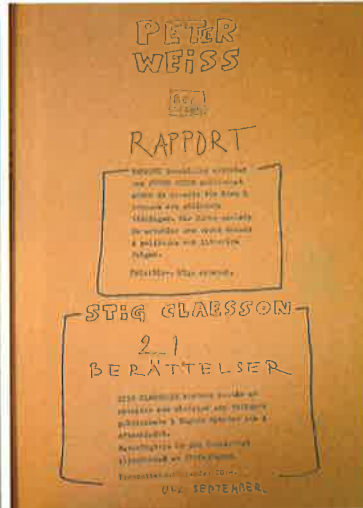
"... BOC-serien, förlagets pocketserie: det exklusiva görs ekonomiskt tillgängligt för de många!" Gefle Dagblad, 1968-12-05

År 1965, det år då Cavefors grundade BOC-serien, konstaterades i branschtidskriften *Svensk bokhandel* att "pocketboken har lämnat försöksstadiet bakom sig och etablerat en särpräglad ställning åt sig på bokmarknaden [...] populärpress och dags-tidningar, fackföreningsblad och mondäna tid-skrifterna berättar 'fickbokens underbara saga', hyllar 'den demokratiska massans bok', som hål-ler på att bli 'en normal förbrukningsvara'".³⁸

Historien om pocketbokens genombrott på svensk bokmarknad hade börjat år 1957 då Bon-niers etablerade sin pocketserie Aldus med den brittiska Penguinserien som förlaga. Enligt se-riens upphovsman Per I. Gedin var idén att ge ut

"verkligt exklusiva böcker – både skönlitterära och populärvetenskapliga – i pocketbokformat, men i relativt små upplagor och till väsentligt högre priser än de redan existerande pocketböck-ernas". De nya pocketböckerna – kvalitetspock-etböckerna – skulle inte sammanblandas med de massmarknadsböcker som såldes i kiosker och på tågstationer och som innehöll kärleksromaner el-ler agenthistorier. I början av 1960-talet uppstod ett flertal nya serier som ville konkurrera om den svenska pocketpublikens uppmärksamhet. Bland de största återfanns W&W-serien (Wahlström & Widstrand), Prisma (Tidens förlag), Tema (Ra-bén & Sjögren) och PAN (Norstedts). En mycket stor del av titlarna gavs ut som originalpocket.³⁹ Andra egenskaper som framhölls i marknads-föringen av 1960-talets pocketböcker var form-givningen, mångfalden av ämnen samt det låga priset.⁴⁰ Att tala om en pocketrevolution var inte långsökt med tanke på att antalet publicerade kvalitetspocketböcker ökade från 40 stycken år 1959 till 659 stycken tio år senare, alltså en ökning på nära 1600 procent.⁴¹

Den tänkta publiken var en annan än för mass-marknads-pocketboken. Det handlar om den stora 40-talistgeneration som nu hade börjat inta universitet och högskolor. Samma grupp som var orsak till det framväxande massuniversitetet – och tidens radikala vänsterrörelser.⁴² Enligt idéhisto-rikern Ben Mercer kännetecknades 1960-talets

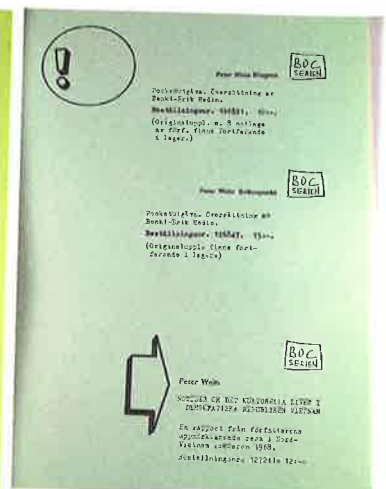
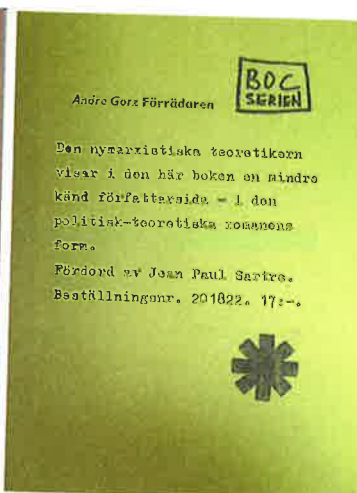
pocketboks-fenomen inte främst av det billiga priset, distributionen eller produktionen, utan av att det förkroppsligade tidsandans själva essens. Han skriver att 1960-talets ungdomsrevolt bidrog till att avsakralisera både litteraturen och boken som materiell artefakt. Mercer menar dessutom att den radikala studentvänstern tillsammans med pocketformatet bidrog till att rucka på den traditionella uppdelningen mellan finkultur och populärkultur.

BOC-serien var nog räknat vare sig den första eller enda pocketsatsning som Cavefors var inblandad i under förlagets verksamhetstid. Ett mindre antal av förlagets titlar, däribland storsäljaren *Jungfruto och dubbelmoral* av Kristina Ahlmark-Michanek, hade tidigare givits ut i pocketupplagor. Cavefors var även under olika perioder delaktig i utgivningen av *Verdandi* debatt och *Zenit*-serien. BOC-serien var dock till skillnad från dessa inte resultatet av ett förlagssamarbete utan helt och hållet Cavefors eget verk. Den hade flera av 1960-talspocketseriens särdrag. Upplagorna var mindre och papperet av högre kvalitet än vad som var legio för massmarknadspocketböcker. Formgivningen var stringent och relativt enhetlig (detta kommer jag att återkomma till senare i artikeln). Samt – kanske viktigast av allt – trots att BOC-serien innehöll böcker av ett flertal genrer så mottogs den som en serie med tydlig profil. Denna profil var klart politisk och framförallt förknippad med den nya vänsterns

texter. Cavefors var långt ifrån ensam om att satsa på denna typ av litteratur men urvalet ansågs av flera recensenter som särskilt väl genomfört. Om dömen om serien som "den kanske finaste serien pocketböcker som utges i Sverige"⁴³ var ingen ovanlighet. Ett liknande exempel är den recensent som skrev: "Att Bo Cavefors är en ovärderlig tillgång i vårt debatt- och kulturliv kan inte sägas nog många gånger. Vilket förlag kan visa upp en sådan serie som hans BOC-serie?"⁴⁴

I olika internationella undersökningar, såväl som i reportage från svenska bokhandlare, rapporterades den typiska pocketbökköparen vara ung och gärna högutbildad.⁴⁵ Då det inte existerar någon dylik statistik som specifikt behandlar BOC-serien är det svårt att avgöra vilken som var denna series särskilda publik. Att döma av förlagets eget reklammaterial handlade det dock om samma personer som köpte andra pocketböcker, det vill säga ungdomar och särskilt studenter. Många av böckerna användes som kurslitteratur vid svenska universitet.⁴⁶ Kanske var det mest sannolikt att just denna grupp av högutbildade och kulturellt intresserade personer skulle appelleras av BOC-seriens dubbla konnotationer till marxistisk teori och högt kulturellt kapital. Genom Cavefors pocketserie förmedlades ett slags radikalitet som låg i tiden utan att band behövde klippas till den traditionella finkulturen.

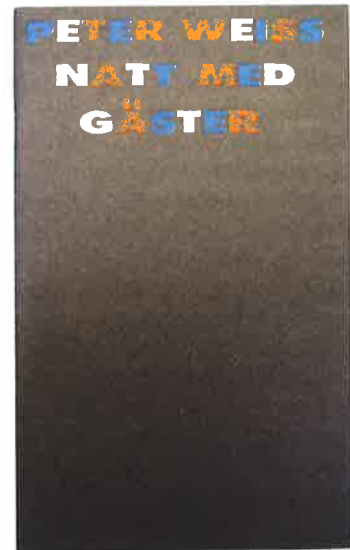
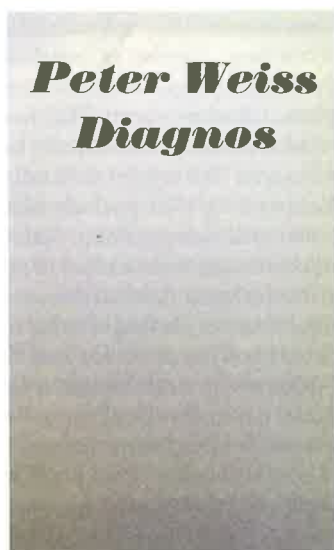
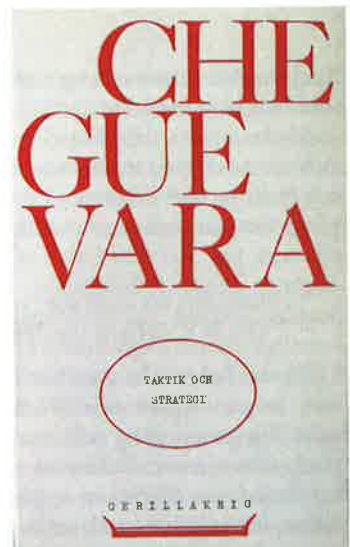
Även om kopplingarna mellan pocketboken och vänstervägen bidrog till att luckra upp gräns-

ifrån ensam om att satsa
ur men urvalet ansågs av
rskilt väl genomfört. Om-
den kanske finaste serien
es i Sverige⁴³ var ingen
e exempel är den recen-
Cavefors är en ovärderlig
h kulturliv kan inte sägas
et förlag kan visa upp en
C-serie⁴⁴

a undersökningar, såväl
enska bokhandlare, rap-
pocketbökköparen vara
dad.⁴⁵ Då det inte existe-
som specifikt behandlar
att avgöra vilken som var
blik. Att döma av förla-
l handlade det dock om
pte andra pocketböcker,
och särskilt studenter.
indes som kurslitteratur
⁴⁶ Kanske var det mest
grupp av högutbildade
le personer skulle appel-
bbla konnotationer till
t kulturellt kapital. Ge-
ie förmedlades ett slags
n utan att band behövde
lla finkulturen.
a mellan pocketboken
till att luckra upp gräns-

dragningarna mellan högt och lågt, är jag alltså inte helt enig med Mercer när han menar att de suddade ut dessa skiljelinjer. En studie av BOC-serien visar tvärtom att den traditionella högkulturen tycks ha haft en särskild dragningskraft även på en viss vänstersinnad publik.

”...lika sköna att se på som nyttiga att läsa”⁴⁷
Om BOC-seriens materiella uttryck

I *Den nya boken* från 1966 har Per I. Gedin, mannen bakom Aldus och W&W-serien, gjort en grundlig genomgång och analys av det svenska pocketfenomenet. Boken är en framgångssaga vars storslagna optimism är slående för en nutida läsare, men Gedins analyser av pocketboken som kulturell artefakt och betydelsebärande framstår än idag som relevanta. En av hans huvudteser är att kvalitetspocketboken var en internationell produkt, till skillnad från de traditionella bokformaten som alltid har skiljt sig mycket åt mellan olika länder. Pocketboken var en modern konsumtionsvara vilket enligt Gedin manifesterades i dess fysiska form. Genom frestande skyltningar och stiliga omslag skulle kunderna lockas till impulsköp av dessa ”lockvaror”. Böckerna skulle fungera som ”affischer i miniatyr”, vara vackra och informativa, ”aptitretande, estetiskt tilltalande, så att det väcker ha-begär”.⁴⁸ Aldus och W&W var särskilt bemärkta för sina omslagsskildringar vilka tecknades av en liten utvald skara välrenommerade illustratörer. Omslagsbilderna på en pocketbok, skrev Gedin i *Den nya boken*, skulle fungera som ”en färgbild av knapriga, bruna köttbullar utanpå det djupfrysta köttbullspaketet”.⁴⁹

Att bokens materialitet, det vill säga dess format, papperskvalitet, typografi, omslagsformgivning och illustrationer, påverkar hur den läses är en av grundpelarna inom bokhistorisk teoribildning. ”Texter och verk är abstrakta och för att vi ska kunna ta del av dem måste de få en konkret gestalt”, som Kristina Lundblad uttrycker det i avhandlingen *Betydelsen av böckers utseende*.⁵⁰ Det är den fysiska *boken* vi läser och inte enbart dess textmässiga innehåll.⁵¹ Ett bokomslag har till uppgift att marknadsföra och väcka intresse för texten som ryms mellan dess pärmar men också att guida boken rätt genom att sända ut signaler om genre och förväntad kundkrets.⁵² Så-

dana signaler är både föränderliga och kontextberoende vilket innebär att samma omslag kommer att tolkas olika beroende på när, var och i vilket sammanhang som det betraktas.⁵³ En nutida loppisfyndare tolkar troligen omslagsdesignen på en pocket från 1967 annorlunda än den presumtiva kund som detta år stod och fingrade på samma exemplar i bokhandelns nyhetsställ.

Ända sedan förlaget Cavefors grundades år 1959 hade det gjort sig bemärkt för en formgivning som uppfattades som ”exklusiv” och sofistikerad. Det var Bo Cavefors själv som skapade de flesta bokomslagen. Ofta var de textbaserade och flera av dem hade ett format som närmade sig det kvadratiska. De ”bröt därmed en ovanligt lång och seg tradition som säger att böcker ska vara rektangulära”, som en recensent uttryckte saken.⁵⁴ Bo Cavefors kunde i sin marknadsföring berömma sig av att satsa på dyra material och oväntade formgivningslösningar. Nu skulle dessa igenkänningstecken, Cavefors varumärke, överföras till pocketboksformatet. Här kunde han dock inte ta ut svängarna lika mycket som tidigare då han måste anpassa sig efter pocketmediets gängse konventioner och standardmått. Kanske var valet av produktionsätt en sofistikerad metod för att överföra förlagets kvalitetsbetonade image på dess billighetsserie. De flesta böckerna i serien var trådhaftade och borde därför inte räknas som pocketböcker enligt de definitioner som presenterats tidigare i artikeln. Dock fanns det fler än Cavefors som föredrog detta lite dyrare utförande för sina pocketböcker. Även ett förlag som Rabén & Sjögren lät trådhafta många av sina pocketböcker.

Till skillnad från internationella föregångare som Penguin och Suhrkamp eller samtida svenska motsvarigheter som Gedins W&W-serie och Författarförlaget, saknade BOC-serien en enhetlig formgivning med samma typsnitt och färgskala eller snarlika omslagsbilder. Ändå, menar jag, fanns där en tydlig linje i formspråket. Min genomgång av de 156 bokomslagen och inlagorna visade att de egenskaper som förenade de olika titlarna var fler än de som skiljde dem åt. Det typiska BOC-omslaget saknade helt omslagsbild och byggde istället på den typografiska utformningen av titel och författarnamn, oftast på en vit botten. Inspirationen från tyska och franska förlag som Suhrkamp, Gallimard och Éditions du

underliga och kontextbe-
samma omslag kommer
på när, var och i vilket
traktas.⁵³ En nutida lop-
omslagsdesignen på en
nda än den presumtiva
och fingrade på samma
nyhetsställ.

Cavefors grundades år
emärkt för en formgiv-
m "exklusiv" och sofist-
fors själv som skapade
ofta var de textbaserade
t format som närmade
röt därmed en ovanligt
m säger att böcker ska
en recensent uttryckte
le i sin marknadsföring
på dyra material och
ningar. Nu skulle dessa
efors varumärke, över-
matet. Här kunde han
ika mycket som tidiga-
ig efter pocketmediets
standardmått. Kanske
ätt en sofistikerad me-
gets kvalitetsbetonade
ie. De flesta böckerna i
borde därför inte räk-
gt de definitioner som
keln. Dock fanns det
drog detta lite dyrare
böcker. Även ett förlag
rådhafta många av sina

nationella föregångare
p eller samtida svens-
edins W&W-serie och
BOC-serien en enhet-
ma typsnitt och färg-
sbilder. Ändå, menar
je i formspråket. Min
nslagen och inlagorna
om förenade de olika
a skiljde dem åt. Det
nade helt omslagsbild
typografiska utform-
namn, oftast på en vit
yska och franska för-
ard och Éditions du

Seuil är uppenbar. Med tanke på att dessa förlag, kända för sin exklusiva och högkvalificerade utgivning, hade publicerat flera av Cavefors författarskap i original är det inte överraskande att de även fungerat som formgivningsmässiga förebilder. Inte heller är det en särskilt vågad gissning att förläggaren önskade överföra deras *air* av kontinental kvalitet till sin egen pocketutgivning.⁵⁵ Det sobert sparsmakade hos BOC-serien skulle förmedla samma signaler om kvalitet, exklusivitet och tradition som förebilderna.

BOC-seriens estetiska uttryck skiljde sig påtagligt från exempelvis Gidlunds pocketböcker, vars färgstarka omslag hade inspirerats av Librairie François Maspero, Leif Zetterling och Mah-Jonggruppen.⁵⁶ Dock fanns även här utrymme för en viss lekfullhet som kanske till och med kunde kallas rebellisk. Gedins ord om att pocketböcker skulle väcka ha-begär genom en uppseendeväckande formgivning gör sig påminna i BOC-omslagen till Walter Benjamins *Essayer om Brecht* och *Bild och dialektik*, där fantasifullt utvalda typsnitt framställdes i lysande blått, lila och ljusgrönt. Andra exempel är de tidigare nämnda Barthes-upplagorna vars omslag trycktes på genomfärgat papper i cerise, orange och ljusblått. Att döma av de omdömen som gavs på tidningarnas kultursidor kan BOC-serien säkert ha uppfattats som "apetitretande", för att använda Gedins ord. Vad gäller dennes råd om en informativ och upplysande formgivning så valde dock Cavefors hellre att gå i motsatt riktning. Så kallade *blurbs*, som gör reklam för boken genom korta citat från positiva recensioner förekom exempelvis endast i undantagsfall på BOC-seriens omslag. Däremot innehöll alla böckerna en lista över seriens samtliga titlar, ett slags information som saknades i förlagets övriga böcker. Omslagsbilder förekom sällan på BOC-seriens böcker men när de gjorde det var det främst fråga om fotografier. I de fåtaliga fall då illustrationer användes, exempelvis på Stig Claessons böcker, berodde detta sannolikt på att dessa var återutgivningar och att omslagsdesignen hade överförts direkt från originalutgåvan.

Omslaget till Peter Weiss *Diagnos* (BOC-serien 1968) kom, utan att ha skickats in till jury, likväl att ingå bland de av Svensk Bokkonst från året särskilt utvalda omslagen. Det är ett bokomslag vars utseende är en tydlig representant för seriens minimalistiska formspråk, då det enbart utgörs

av titel och författarnamn satta i svart kursivstil mot helvit botten. På tidningarnas kultursidor var dock mottagandet blandat. Vissa av recensenterna verkar ha uppfattat omslagens enkelhet som lite trist. "Bokens enda fel är dess anspråklösa yttre. Lågmäldheten i dess uppenbarelse är adekvat med språket i den och ger den alla chanser att förbli obemärkt"⁵⁷, skrev exempelvis *Kvällspostens* recensent om pocketupplagan av Alexander Weiss *Bränningar*. Andra hyllade i lyriska ordalag det faktum att "den förträfflige Bo Cavefors deltar i billighetsutgivningen, med böcker som är lika sköna att se på som nyttiga att läsa"⁵⁸ eller menade att serien presenterade "förvånansvärt snygga böcker"⁵⁹ om angelägna ämnen. På samma sätt som klotbandsinbundna böcker med sirlig gulddekoration blev ett statusföremål i borgerliga hem på 1800-talet kan Cavefors pocketböcker säkert ha fungerat som prestigefull markör i det sena 1960-talets intellektuella kottier.⁶⁰

Den sista boken som publicerades med BOC-seriens logotyp var *Den absoluta statens utveckling* av Perry Anderson som kom 1978. Åren dessförinnan hade endast ett fåtal BOC-titlar publicerats. Intressant nog överlevde BOC-omslagens uttryck själva pocketformatet. Flera av Cavefors titlar från sent 1970-tal är förvillande lika BOC-seriens utgåvor. Althussers *Filosofi ur proletär klassståndpunkt* som förlaget gav ut i häftad form år 1976 är ett exempel på hur pocketformatets materiella konnotationer överförs till det traditionella bokmediet. Formgivningen är så snarlik den hos de Althusser-titlar som tidigare utgivits i BOC-serien, att det egentligen bara är den frånvarande logotypen – och vikten – som avslöjar att boken inte är en pocket. Böcker är som bekant inte enbart objekt till för läsning och användas. De är också statussymboler, späckade med associationer och förväntningar.⁶¹ Möjligen kan exemplet BOC-serien säga oss något om pocketformatets särskilda tjuskraft.

Avslutning

Hur kunde Cavefors i sin BOC-serie sammanföra en exklusiv och sofistikerad förlagsprofil med förväntningarna hos samtidens, ofta unga och inte sällan vänsterpolitiskt inriktade, pocketboksköpare? Ett svar på den frågan finns

i sättet på vilken serien drog tidsandans radikala ideal till sin logiska konsekvens. Cavefors BOC-serie närdes av en önskan att gå till botten eller åtminstone gräva djupare i de diskussionsfrågor och ämnesområden som aktualiserades i offentligheten under denna tid. Denna strävan gick igen i seriens generellt sett strama och sällan särskilt insmickrande formgivning. Inspirerad av kontinentala förlagor med högt kulturellt kapital signalerade den snarare svårillgänglighet än agerade som lockvara i bokhandelns pockethyllor. Visst publicerades inom ramen för BOC-serien såväl skönlitteratur som agiterande debattböcker, men mest kännetecknande för serien är tyngdpunkten på "marxistisk teori och praktik" som förläggaren brukade kalla det i sitt marknadsföringsmaterial. BOC-serien fungerade både som en förmedlare av och en reaktion på den nya vänsterns bärande tankegångar genom att den återvände till de texter som varit rörelsens

själva ursprung. Det kunde handla om teoretiska grundtexter av författare som Gramsci eller Althusser eller om mer praktiskt inriktade böcker som Guevaras *Guerillakrig* eller för den delen Stalins *Teori och praktik*. Det var också i och med denna litteratur som bilden av förläggaren Cavefors, så som den förmedlades i litteraturkritiken kom att förändras, från gentlemannen till "kinesen". Denna förändrade etikettering, som dock skedde utan att förlagets grundläggande status och goda renommé rubbades, berodde framförallt på BOC-seriens framgångar. Kanske var det i själva verket inte fråga om någon stor förändring. Cavefors förlagsprofil och BOC-seriens varumärke riktade sig till en ung och intellektuell elit, vars intresse för marxism kanhända var mer ideologiskt än handlingsinriktat, inte till de mer vardagligt vänstersinnade läsare som var exempelvis Gidlunds eller Författarförlagets tänkta publik.

NOTER

1. Se t.ex. Anna Ohlsson, *Myt och manipulation: Radikal psykiatrikritik i svensk offentlig idédebatt 1968–1973* (Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, 2008), s.81; Alistair McCleery, "The Paperback Evolution: Tauchnitz, Albatross and Penguin", i *Judging a Book by Its Cover: Fans, Publishers, and the Marketing of Fiction*, red. Nicole Matthews och Nickianne Moody (Aldershot: Ashgate, 2007), s. 3.
2. Jfr Per I. Gedin, *Den nya boken: En presentation och analys av pocketboken* (Stockholm: Bokförlaget Prisma, 1966), s. 23.
3. Se t.ex. Ben Mercer, "The Paperback Revolution: Mass-circulation Books and the Cultural Origins of 1968 in Western Europe", *Journal of the History of Ideas* 72, nr 4 (2011); Kjell Östberg, *1968 när allting var i rörelse: Sextiotalsradikaliseringen och de sociala rörelserna* (Stockholm: Prisma i samarbete med Samtidshistoriska institutet vid Södertörns högskola, 2002), s.85; Tomas Forser och Ingvar Johansson, "Vänsterns år", i *Efter arbetet: Studier i svensk fritid*, red. Peder Aléx och Jonny Helm (Lund: Studentlitteratur, 2000), s. 74.
4. Se Annika Olsson, *Att ge den andra sidan röst: Rapportboken i Sverige 1960–1980*, diss. (Uppsala: Uppsala Universitet, 2002).
5. Ohlsson 2008, s. 83.
6. "Pressmeddelande från Bo Cavefors Bokförlag", juli 1965, mapp "Reklam 1965 I", kapsel 21, Bo Cavefors förlagsarkiv, Lunds universitetsbibliotek.
7. Se t.ex. Henrik Sjögren, "Dramatiska nyheter på nytt förlag", i *Kvällsposten Malmö*, 15/8 1959.
8. Se Ragni Svensson, "En outsider och en gentleman. Mediala nybilder av Bo Cavefors bokförlag", *Tidskrift för litteraturvetenskap* nr 3–4 2013.
9. Jonas Sjögren, *Pocketböcker: Historia – nutid – framtid* (Stockholm: Svenska Bokhandlareföreningen och Svenska Förläggareföreningen, 2006), s. 6.
10. Osignerad, "Bo Cavefors", *Dagens Nyheter*, 6/8 1967.
11. Se Mercer 2011.
12. Detta material finns i Bo Cavefors Bokförlags förlagsarkiv, som tillhör Lunds universitetsbibliotek.

13. Karl Erik Lagerlöf, *Strömkantringens år och andra essäer om den nya litteraturen* (Stockholm: PAN/Norstedts, 1975), s. 9.
14. Lagerlöf 1975, s. 10, Sven-Olof Josefsson, *Året var 1968: Universitetskris och studentrevolt i Stockholm och Lund*, diss. (Göteborg: Göteborgs Universitet, 1996), s. 9.
15. Göran Therborn, red., *En ny vänster* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1966), s. 15.
16. Therborn 1966, s. 9.
17. Gertrud och Krister Gidlund, *Ett litet bokförlag grundat 1968* (Hedemora: Gidlund, 2002), s. 131–32.
18. Magnus Palm, "Det litterära kooperativets uppgång, nedgång och fall. En historia i två delar", *Svensk Bokhandel*, nr 9, 1995, s. 14.
19. Se t.ex. signatur Harald, "Norsk-svensk utgivning med vänstervind i seglen", *Bobuslänningen*, 30/3 1966.
20. Osignerad, "Vad är socialism?", *Arbetartidningen*, 4/11 1965.
21. Osignerad, "Russell som amatörpolitiker", *Sydöstra Sveriges dagblad*, 4/8 1967.
22. Jfr t.ex. Ronny Ambjörnsson, "En revolutionär", *BLM*, nr 3, 1967.
23. Se kritiken mot René Coeckelberghs förord till Josef Stalins "Teori och praktik" i t.ex. Erik Johannesson, "En statsledares självporträtt", *Eskilstuna-Kuriren*, 4/10 1967.
24. Forser och Johansson 2000, s. 81.
25. Signatur Filo, "I kryddstället: Med stövlarna på", *Arbetaren*, 10/1 1969.
26. Osignerad, "Bokguide för er som tycker om att läsa", *Böcker-nas Värld*, 7/8 1967.
27. Ruth Halldén, "Kritikern som andlig ledare", *Dagens Nyheter*, 12/5 1967.
28. "Pressmeddelande från Bo Cavefors Bokförlag", januari 1964, mapp "Reklam 1964 I", kapsel 20, Bo Cavefors förlagsarkiv, Lunds universitetsbibliotek.
29. McCleery 2007, s. 4. Se även Irini Pitsaki, "Strategic Brand Management Tools in Publishing", *International Journal of the Book* 8, nr 3 (2011).

30. Signatur SOB, "Barthes och hans nollpunkt" *Dala-Demokraten*, 28/1 1968.
31. *Boken: Litteraturutredningens huvudbetänkandel/1968 års litteraturutredning* (Stockholm: Allmänna förlaget, 1974), s. 415.
32. Se t.ex. *Svensk Bokhandel*, nr 13 1965, s. 324.
33. Se t.ex. *Svensk Bokhandel*, nr 44 1968, s. 1244.
34. "Pressmeddelande från Bo Cavefors Bokförlag", juli 1965, mapp "Reklam 1965 I", kapsel 21, Bo Cavefors förlagsarkiv, Lunds universitetsbibliotek.
35. "Pressmeddelande från Bo Cavefors Bokförlag", januari 1964, mapp "Reklam 1964 I", kapsel 20.
36. "BOC-Nytt. Meddelande från Bo Cavefors Bokförlag", augusti 1967. Mapp "Reklam 1967", Kapsel 22.
37. "BOC-Nytt. Meddelande från Bo Cavefors Bokförlag", maj 1967, mapp "Reklam 1967", kapsel 22.
38. Signatur G. W., "Med pocketboken som huvudtema", *Svensk Bokhandel* nr 13, 1965, s. 303.
39. Per I. Gedin, "Den svenska pocketboken 1953-2000: The 2000 Georg Svensson Lecture", *Biblis*, nr 13 (2001), s. 24.
40. Se t.ex. Richard Ahrens, "Att skylta med pocketböcker", *Svensk Bokhandel*, nr 13 1965, s. 314.
41. Ann Steiner, *I litteraturens mittfåra: Månadens bok och svensk bokmarknad under 1970-talet* (Göteborg: Makadam, 2006).
42. Gedin 1966, s. 27.
43. Osignerad, "Bok-nytt", *Arbetarbladet*, 1/9 1966.
44. Urban Andersson, "Rosa Luxemburg fortfarande aktuell", *Örebro-Kuriren*, 9/1 1967.
45. Osignerad, "Pocketboken i Frankrike", *Svensk Bokhandel*, nr 13 1965, s. 320.
46. Se t.ex. "BOC-Nytt. Meddelande från Bo Cavefors Bokförlag", mars 1968, mapp "Reklam 1968 I", kapsel 22, "BOC-Nytt. Meddelande från Bo Cavefors Bokförlag", november 1969, mapp "Reklam 1969 II", kapsel 23.
47. Osignerad, "För en billig penning", *Aftonbladet*, 10/9 1966.
48. Gedin 1966, s. 48.
49. Ibid, s. 21.
50. Kristina Lundblad *Om betydelsen av bokens utseende: Det svenska förlagsbandets framväxt och etablering under perioden 1840-1914 med särskild hänsyn till dekorerade klotband; En studie av*

bokbandens formgivning, teknik och relation till frågor om modernitet och materiell kultur (Malmö: Råmus, 2010), s. 31.

51. Michele Moylan och Lane Stiles, "Introduction", i *Reading Books: Essays on the Material Text and Literature in America*, red. Michele Moylan och Lane Stiles (Boston: University of Massachusetts Press, 1996), s. 3.

52. Angus Phillips, "How Books are Positioned on the Market: Reading the Cover", i *Judging a Book by its Cover: Fans, Publishers, Designers, and the Marketing of Fiction*, red. Nicole Matthews, och Nickianne Moody (Aldershot: Ashgate, 2007), s. 23.

53. Jfr Roger Chartier, *Forms and Meanings: Texts, Performances, and Audiences from Codex to Computer* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1995), s. 3.

54. Osignerad, "Bo Cavefors - självmordsförläggaren som överlevde", *Fabriksarbetaren*, nr 10 1967. Exempel på sådana böcker är Ezra Pounds *Cantos I-XVII, LXXIV-LXXXIV och XVIII-XXX* som Cavefors gav ut under åren 1959-1961 i formatet 14 x 15 cm. Dessa trycktes sedan i slutet av 1960-talet i BOC-serien i det mer traditionella pocketformatet 18,5 x 11 cm.

55. Den sparsmakat strama linjen som dessa förlag representerade drogs möjligen till sin spets i de båda Nietzsche-utgåvor som publicerades i BOC-serien år 1970 och 1971. Titlarna *Sålunda talade Zarathustra* och *Antikrist: Hammaren talar* har tillsammans med författarnamnet skrivits ut i ytterst liten kursiv stil uppe i högra hörnet. De upptar tillsammans cirka 1/10 av papperets yta. På baksidorna återfinns endast BOC-seriens logotyp. I övrigt (frånsett texten på bokyryggen) är omslagen helt vita.

56. Gidlund 2002, s. 280.

57. Alex Esser, "Han och Hon", *Kvällsposten*, 20/11 1967.

58. Osignerad, "För en billig penning", *Aftonbladet*, 10/9 1966.

59. Signatur P.T., *Ny Dag*, nr 44 1966.

60. Jfr Lundblad 2010, s. 238-40; Petra Söderlund, "Blodigt rött eller sobert sepiabrunt? Selma Lagerlöf och den bibliografiska koden", i *Bokens materialitet: Bokhistoria och bibliografi; Bidrag till en konferens anordnad av Nordiskt nätverk för editionsfilologer*, red. Mats Malm, Barbro Ståhle Sjönell och Petra Söderlund (Stockholm: Svenska vitterhetssamfundet, 2009), s. 98.

61. Phillips 2007, s. 20.

Ur *Svensk Bokkonst 1968*.